

ABOUT VARLAM CHERKEZISHVILI

ვარლამ ჩერქეზიშვილის შესახებ

Paata Gergaia

Professor at the Caucasus University, Doctor of Sciences

Tbilisi, Georgia

ORCID ID: 0000-0002-2263-7366

(+995) 599 42 35 50; pgergaia@cu.edu.ge

Abstract

Secluded in my office and inspired by the problems of the intellect, from time to time I will question the ‘Godfather’ of freedom, hoping that, the boundless space of thought created by him will again give me new intellectual food. Yes, anarchism deserves serious study because, after all, it is about the human being, who by his very nature is ambivalent and who in its turn is the subject of deep and serious study.

The science of thought as well as anarchism, applies to all areas of human activity, but to the segment that is associated with individual freedom, which in all cultural and historical eras has become almost adequate to the struggle for obtaining the bread necessary for human existence.

Key words: Transcendental, Identity, Metaphor, Daoism, Irrationalism.

პაატა გერგაია

კავკასიის უნივერსიტეტის პროფესორი

მეცნიერებათა დოქტორი,

თბილისი, საქართველო

ORCID ID: 0000-0002-2263-7366

(+995) 599 42 35 50; pgergaia@cu.edu.ge

აბსტრაქტი

განმარტოებული საკუთარ კაბინეტში და შთაგონებული ინტელექტის პრობლემებით, დროდადრო ვკვავ გავაკითხავ თავისუფლების „ნათლი-მამას“ იმ იმედით, რომ მის მიერ ნაბოძები აზროვნების უსაზღვრო სივრცე კვლავ მომცემს ახალ ინტელექტუალურ საზრდოს.

დიახ, ანარქიზმი იმსახურებს სერიოზულ კვლევას, რადგან ბოლოს და ბოლოს მთავარი მასთან ადამიანია, რომელიც თავისი ბუნებით ამბი-ვალენტური არსებაა და თვითონ არის ღრმა და სერიოზული შესწავლის საგანი.

აზროვნების მეცნიერება ეხება ადამიანის მოღვაწეობის ყველა სფეროს, ეხება მას ანარქიზმიც, ოღონდ მის იმ ნაწილს, რომელიც ინდი-ვიდუალურ თვისუფლებასთან ასოცირდება, რომელიც ყველა კულტურულ-ისტორიულ ეპოქაში ადამიანისთვის საარსებო პურის მოპოვებისთვის ბრძოლის თითქმის ადეკვატური გამხდარა.

საკვანძო სიტყვები: ტრანსცენდენტული, იდენტობა, მეტაფორა, დაოსიზმი, ირაციონალიზმი.

შესავალი

შუაღამის საათი ისრებს უკან გადაწევს და გამომწვევად მიყურებს... ცუდია, როცა შენს სანახავად სახლში კარებიდან ნიცმე არ შემოვა, ხოლო სახურავიდან ჰეგელი არ ჩამოვა. ეს დაუვიწყარი სტუმრობა იქნებოდა.

მე მათ ფრენა მასწავლეს - აზრებში და ფიქრებში ფრენა, ნიცმემ - რომანტიკულად, ჰეგელმა - რაციონალისტურად.

და ახლა „მერეკილებთან“ ერთად ცაში აჭრილი, სამყაროს სიდიადეს ბავშვის თვალებით ვუყურებ და მერე, როგორც რომანტიზმში „შემოპარულ“ რაციონალისტს, სამყაროსეული ეს სიდიადე ფიქრებში და აზრებში გადამაქვს...

როცა სველია იასამანი, მაშინ სველია სამყაროც - რომანტიკოსტა ცრემლით სველია...

უყვართ რომანტიკოსებს სევდით გათანგული, მელანქოლიური სამყარო.

და რაციონალისტებს?

მითოსის ხიბლში ჩავარდნილი სამყარო, მერე კი, სიკვდილის კულტს გამოკიდებული და საფლავებზე მოფიქრალი არისტოკრატები - პრაგმატიკოსებს არ უყვართ.

გონზე „ამხედრებული“ და ინტელექტში „განზნაილი“ განმანათლებელი - თავისუფლებით ერთობა და პროგრესთან წევს.

თავისუფლებისთვის მუდმივად მთვლემარე „ფეოდალიზმი“ კი, წითელი ღვინით ხელში ლამაზ ქალბატონებს სიყვარულს სთავაზობს.

და ფიზიკური სინამდვილის ჰიმნიც, ხან დიონისოს მაგონებს, ხანაც აფროდიტას.

დღის ნატურალისტური დრამაც, რაციონალიზმ-რომანტიზმის ზღვარზე „მოთამაშეს“, არჩევანის წინაშე მაყენებს...

ეს თავისუფალი არჩევანია.

და მე ანარქისტულ თავისუფლებას ვირჩევ - ინტელექტუალური ტკბობისთვის ვირჩევ...

ფსიქოანალიზი გუშინ, ფსიქოანალიზი გუშინწინ, ფსიქოანალიზი დღეს...

არადა, რა საჭიროა ამ მოძალადე „სენით“ მუდმივი თრობა?

ამიტომ, მოდით გავატაროთ დღე და ღამე, ორშაბათი და შაბათი, ქორწილი და სატირალი ამ სასიამოვნო „მეძავის“ გარეშე.

...და მაინც, ფსიქოანალიზი, მაინც „უკუღმართი“ აზრები და ამით გადაღლილი, მაგრამ მუდმივად ნოვატორული გონება.

გული კი, გული უფრო კონსერვატული ბრენდია...

ამასობაში, ეს დროზე აცრილი გონება მერამდენედ მახსენებს სათქმელს და მას დავიწყებ:

ვწერ იმაზე, რაც ვიცი...

ვწერ იმაზეც, რისიც მჯერა...

მემინია, ვწერო იმაზე, რასაც „წმინდა“ გონებაც ვერ წვდება, თუ მასთან ინტუიცია და ინსტიქტიც არ „თანამშრომლობენ“ და მაშინაც...

ჰო, ტრანსცენდენტულთან „თამაშს“, მასში წვდომას, დიდი რწმენა, სულიერი „გაფრენაც“ სჭირდება...

იქ კი - ცისა და მიწის გასაყარზე, ეულ ქვაზე ჩამომჯდარი, უსასრულობისკენ მიმავალ მწვანე ბილიკს შიშით გაჰყურებ...

და ეს იმიტომ, რომ აქ, ფიზიკურ გრძნობათა სამყაროში, თავისუფლებას ვერ ეწიე, შენ ის „გამოგრჩა“...

თავისუფლების მიღმა კი ტრანსცენდენტული მხოლოდ მითია.

და თავისუფლებაც რჩეულთა ხვედრია.

რჩეულნი კი თავისუფლებისთვის იბადებიან.

ეს არც პოეტური პარაბოლაა, არც ლიტერატურული მეტაფორა.

რადგან,

მხოლოდ თავისუფალ სულშია ჭეშმარიტების ძიების მარადიულობა.

აი, მაშინ ტრანსცენდენტულიც, მეტაფიზიკურიც ახლოსაა.

აქ კი, აქ მუდმივად მჭირდება „კონფლიქტი“, ინტელექტუალური კონფლიქტი და მის გადაჭრაზე ფიქრი, რადგანაც ესაა მოტივაცია, აზროვნების წყარო ვწერდე თავისუფლებაზე.

მეთოდები

სტატიაში გამოყენებულია ავტორების ფილოსოფიურ ნააზრევთან შინაარსობრივი ანალიზის და შედარებითი ანალიზის მეთოდები.

შედეგები

1. თავისუფლების ვნებით შეპყრობილი ანარქიზმი და მისი ანტი-სახელმწიფოებრივი ბუნება, ამ ნაშრომით კიდევ ერთხელ მკაფიოდ წარმოჩინდა.

2. ნაშრომის ერთ-ერთი გამორჩეული შტრიხი ისიცაა, რომ რელიგიისადმი ანარქიზმის ტრადიციული დამოკიდებულება, აქ ერთგვარად „შესუსტებულია“.

3. მე, როგორც რაციონალიზმის, გონის თეორიის თავგადაკლულ ფანს, „ჰეგელ-სპინოზას“ კლუბის წევრს, ანარქიზმისადმი და, მათ შორის, ჩერქეზიშილისადმი „არასტანდარტული“ დამოკიდებულება მაქვს.

და ნაშრომმა ეს „ახირება“ მოთმინებით დაიტია.

4. მე, როგორც სტატიის ავტორს, ჩემეული შეფასება მაქვს იმ ფაქტთან დაკავშირებითაც, რომ ანარქიზმი არ არის ისეთი „აგრესიული“ და ქაოსის შემცველი იდეოლოგია, როგორც ეს ერთი შეხედვით ჩანს.

მსჯელობა

დიდად ვერ ვგუობ იმიტაციას - წარსულის მუდმივ იმიტაციას.

ჰო, ტბაში არ ვთევზაობ - მდინარეს ვარჩევ.

თუმცა, ცურვა მიყვარს - აზრებში ცურვა.

და ამ გზაზე მუდმივად მჭირდება „კონფლიქტი“, ინტელექტუალური კონფლიქტი და მის გადაჭრაზე ფიქრი, რადგან ესაა მოტივაცია ვწერდე იმაზე, რაზეც ვწერ, ვწერო ისე, როგორც ვწერ...

უნდა გამოვტყდე: ხშირ შემთხვევაში ზავს - დუელი მირჩევნია...

ჰო, მთელი ღამე დუელში შევდივარ არაცნობიერთან და სიღრმეების, რთული სიღრმეების გავლის შემდეგ, დილით მაქვს აზრი, მაქვს იდეა.

კი, საკუთარი შესაძლებლობების გამოცდა და მერე მკითხველისთვის მისი ესთეტიკურ - ინტელექტუალურ ფორმატში „მიყიდვა“...

და ახლა, ამ „ფაზაში“ მყოფს, სააშკარაოზე გამომაქვს ისტორია პიროვნულ თავისუფლებაზე - ანარქისტულ თავისუფლებაზე.

დაიბადა, „მოულოდნელად“ დაიბადა - ევროპაში დაიბადა.

მერე იარა, ბევრი იარა და მოიარა - ევროპა მოიარა.

ჰო, იდეა - თავისუფლების იდეა ზურგზე მოიკიდა და...

ერთხელაც დიონისური სტიქიით შეპყრობილ სლავებშიც შეიხედა - კარგად შეიხედა...

არც პატარა ქვეყანა დავიწყნია და ქართველ კაცთან ერთად მოვიდა - დასავლურად მოვიდა.

ის კი, ის - „დასავლეთელი“ ქართველი მალე ეროვნულთან „გარიგდება“ და ქვეყნის დამოუკიდებლობისათვის იბრძოლებს.

კი, გენეტიკურად ქართველი იყო და სლავებისგან თავისუფალ ქვეყანაზე ოცნებობდა.

ეს იმ კაცის ისტორიაა - ევროპული თავისუფლებისა და ქართული დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლი კაცისა.

თავისუფლების იდეოლოგია მისი იდეოლოგია იყო.

თავისუფლება კი - ევროპული იდეაა.

თავისუფლების იდეოლოგია - ევროპული იდეოლოგიაა.

და ამ გზაზე - თავისუფლების გზაზე ყველაფერი იყო - ოცნება, აღტაცება, შიში, ზიზღი და...

მაინც შეუსრულებელი მისია - დღემდე შეუსრულებელი:

მან ვერ გაიარა სახელმწიფოს ნანგრევებზე.

„დასავლეთელი“ ქართველი კი...

ჰო, დადის და დააქვს ევროპული იდეა - საქართველოში დააქვს.

მას უყვარს საქართველო - გულით უყვარს.

და ევროპა - გონებით, ინტელექტით უყვარს...

მერე ამ ევროპას - თავისუფალ ევროპას აქ ჩამოიტანს - თავისუფლებისთვის ჩამოიტანს.

არადა, ლიბელარიზმი, სოციალიზმი, ანარქიზმი - ისინი უნივერსალური თეორიებია და არ არიან ეროვნულობაზე, პატრიოტიზმზე „გამომცხვარი“ იდეოლოგიები.

ამ ფონზე,-

ასე განიცდიდე,

ასე გტკიოდეს შენი იდენტობა, წარსული და ქართველობა...

მერე, მერე კარადიდან მივიწყებულ ჩოხა-ახალუხსაც ჩამოიღებს და...

და იწყება ანარქიზმის „მოქცევა“ ქართულად.

ჰო, ანარქიზმია ეს იდეოლოგია.

კი, ანარქიზმია ეს დიდი მეოცნებე.

დიახ, ეს ისტორია ანარქიზმზეა და კიდევ ევროპაში პატივდებულ ანარქისტზე...

კაცზე, ვისაც სამშობლო უყვარდა - ბოლომდე უყვარდა და სიკვდილის წინ თავისუფლება არ გახსენებია - ქართულად ლულლულდება...

„თუ დიდხანს იყურები უფსკრულში, უფსკრული შენში შემოაღწევს“ - ასე ამბობდა მონარქისტო ნიცშე. ჰოდა, ზოგიერთთა მსგავსად, მეც დიდხანს ვიყურე ანარქიზმში, ვიყურე და ისიც ჩემში შემოვიდა, აღარც წასულა.

პირველად ეს 1992 წ-ის ერთ არაფრით გამორჩეულ დღეს მოხდა, როცა უმაღლესგაუვლელმა მაქს შტირნერის (კასპარ შმიდტი) „ერთადერთი და მისი საკუთრება“ „შემომიგდო“, ამას რუსი კროპოტკინი მოჰყვა, შემდეგ ფრანგი პრუდონი, ბაკუნინის „სახელმწიფო და რევოლუცია“ და კიდევ...

შთაბეჭდილება დიდი იყო, ნეტარება უსასრულო. ახლა უკვე მე დავეძებდი მათ. აი, თურმე რა მჭირდებოდა, რას ითხოვდა ჩემი სხეულის გონიერი ნაწილი.

ასე აღმოვჩნდი თავისუფალი ანარქისტული სამყაროს შუაგულში და ის ჩემი აზროვნების განუყოფელ ნაწილად იქცა.

ახლა უკვე ანარქისტული თეორიით დამძიმებულმა გადავწყვიტე სხვათა „გაანარქისტება“.

ეს ჩემი „ნადირობაა“, ეს ჩემი „სეზონია“ - სეზონი ანარქიზმზე ნადირობისა...

არასოდეს არც ერთ ფილოსოფიურ მიმდინარეობას, არც ერთ რელიგიურ მოძღვრებას, სოციალურ-პოლიტიკურ დაწესებულებას არ გაუერთიანებია ყველა ადამიანი. სწორედაც ერთი იდეის, ერთი რწმენის არარსებობა არის საუკეთესო დასტური ადამიანური ბუნების მრავალფეროვნებისა. ასევე დასტურია იმ უიმედობისაც პირის, პარტიის, სახელმწიფოს, ხალხის მხრიდან გააჩნდეს პრეტენზია სრულ ჭეშმარიტებაზე.

არც ანარქიზმს, რომელმაც თავისი რადიკალური მოქმედებებით კაცობრიობის პოლიტიკურ ცხოვრებაში მრავალი მკვეთრი და განუმეორებელი ფერი შემოიტანა, არ ჰქონია პრეტენზია სრულ ჭეშმარიტებაზე. თუმცა, საზოგადოებრივი აზროვნების პანთეონში მან თავისი კუთვნილი ადგილი მყარად შეინარჩუნა.

თეორიაში ჩარჩენილი ეს მეოცნებე, რომელმაც კაცობრიობას ახალი მაცდური პრინციპები ესროლა დღემდე მისთვის გამოცანად რჩება. დაჭრილი ნადირივით დაეწაფა იგი მაცოცხლებელ წყაროს - თავისუფლების, ერთიანობის, სამართლიანობის პრინციპებს, მაგრამ ვერ შეძლო მისი კონკრეტული შინაარსით შევსება. კაცობრიობამ ამჯერად მისი გამოწვევა არ მიიღო. ოცნება კი, ოცნება სახელმწიფოს სრული და საბოლოო განადგურებისა, ოცნებადვე დარჩა, მან ვერ გაიარა სახელწმიფოს ნანგრევებზე.

და ახლა განმარტოებული საკუთარ კაბინეტში და შთაგონებული ინტელექტის პრობლემებით, დროდადრო კვლავ გავაკითხავ თავისუფლების „ნათლიმამას“ იმ იმედით, რომ მის მიერ ნაბომები აზროვნების უსაზღვრო სივრცე კვლავ მომცემს ახალ ინტელექტუალურ საზრდოს.

თუმცა, რატომ მხოლოდ ინტელექტუალურს?

ვიქნები გაბედული და უფრო ეთიკური იდეალისტი იმ ადამიანისგან განსხვავებით, რომელიც ანარქიზმში მხოლოდ უწესრიგობასა და ძალადობას ხედავს და ვიტყვი მასში ინტელექტუალურთან ერთად, რაოდენ მოულოდნელიც არ უნდა იყოს, არის სულიერიც (რელიგიურიც) და ესეც ინტელექტუალური ძიების შედეგია.

როცა ასეთ გაბედულებას ვიჩენ,რა საკვირველია,არ ვგულისხმობ უფრო უხემ ვიტალისტურ ანარქიზმს,რომელიც სოციალური პრინციპის წინააღმდეგ ძალადობრივად რეაგირებს ან უფრო ეგოისტურ ფორმაში აცხადებს ადამიანის უფლებათაზე „იციხვროს საკუთარი ცხოვრებით“.

მაგრამ არსებობს ბევრად უფრო მაღალი,ინტელექტუალური ანარქისტული აზრი,რომლის ღრმა ლოგიკურ დასკვნებში იკვეთება სულიერი ჭეშმარიტება ბუნებასა და ღვთაებრივზე ადამიანში.ანუ მის ბუნტში სოციალური უსამართლობის წინააღმდეგ ვპოულობთ იმ უმთავრეს პრინციპს,რომლის თანახმადაც,ადამიანის მიერ ადამიანის მართვა იძულების წესით არის ბოროტება,ძალადობა,სიკეთის ბუნებრივი პრინციპის დათრგუნვა და დეფორმაცია.

ამაშია უსამართლობის წინააღმდეგ მორალური ჯანყის ავტორის - ანარქიზმის ბუნებითი განცდა,რაშიც უდავოდ იკითხება სულიერი ჭეშმარიტების საწყისები.

თავისუფლებისთვის დიდ თამაშში ჩაბმული ანარქიზმი კი დღემდე ამ იდეის ერთგული რჩება.თავისუფლება ყველა მისი იდეის ძირითადი წყაროა.სწორედ თავისუფლების სიყვარულმა განავითარა მასში ისეთი შემოქმედებითი ექსტაზი,რომელშიც ადვილად იკითხება აზრის,ემოციისა და ინიციატივის სიძლიერე.

თუმცა,თავისუფლების ამ აბსოლუტში ჭეშმარიტების მაძიებელმა ინტუიციურმა ან ინტელექტუალურმა პერსონამ,სხვა უფრო ფასეული და გამორჩეული მახასიათებლების პოვნაც უნდა შეძლოს.გამომდინარე აქედან,ანარქიზმისეული ღირსებების შეფასება,მისი სრულფასოვანი კვლევა ერთდირებულ,მეცნიერულად შემზადებულ ელიტას ხელეწიფება.

ყველაფერი ეს შეიძლება ბევრს ავტორისეულ ფანტაზიად ან ანალიტიკურ ჰალუცინაციად მოეჩვენოს, რადგან ანარქიზმი დღემდე მათთვის მხოლოდ ილუზიის დიდ თეორიად რჩება.ეს მათი მუდმივი განცდაა.მე კი ვფიქრობ, რომ აუცილებელია ანარქიზმის, როგორც პოლიტიკური დოქტრინის ფილტრაცია და, ვიდრე ეს „ჰიგიენური“ პროცედურა არ განხორციელებულა მას გაუჭირდება გახდეს თანასწორ-უფლებიანი პარტნიორი,ან სრულფასოვანი კონკურენტი ცხოვრებაში მოქმედი იდეოლოგიებისა.

თუმცა, არც ერთი მათგანი არ არის „მამა აბრამის უმანკო ბატკანი“.

ყოველ შემხვევაში,ჯერჯერობით ვერც ერთი მათგანი ვერ გახდა კაცობრიობის მიერ მარადიულად ძებნილი იდეალური საზოგადოებრივი მოდელი.

მანამდე კი, მანამდე ანარქიზმი თავისი მატერიალისტური თუ მეტაფიზიკური ლოგიკით, ჯერჯერობით უფრო სასარგებლო ფილოსოფიური ანალიზისთვის აღმოჩნდა, ვიდრე პრაქტიკული განხორციელებისთვის.

მაგრამ იყო დრო,იყო „სეზონი“,როცა სამეგრელოს ერთ-ერთი მაღალმთიანი სოფლის გვიჩიების ოჯახის უფროსი ანარქისტული ვნებებით ცნობილ მეზობელზე განაწყენებული ასე მიმართავდა მას:„დედას გიტირებ,შე ანარქისტო!“ ის კი იარლიყით აშკარად კმაყოფილი,მაგრამ

მუქარით შეურაცხყოფილი, ასეთ პასუხს იძლეოდა: „მე არ ვიყო ანარქისტი, თუ ეს მუქარა შეგარჩინო!“ (რა თქმა უნდა, ეს საუბრები მეგრულ დიალექტზე წარმოებდა). ეს უკანასკნელი თქვენს მონა-მორჩილთან ხშირად ჩამოდიოდა ქალაქში და ანარქისტული იდეებითა და ლიტერატურით დატვირთული ხმაურით ჩადიოდა საკუთარ სოფელში. მისი ანარქისტულ-პროპაგანდისტული მოღვაწეობა იმდენად სერიოზული აღმოჩნდა, რომ სოფლის მცხოვრებთა დიდ უმრავლესობას ჩერქეზიშვილის ეროვნულ-ლობითა და პრუდონის ეკონომიკური მოდელით მოხიბლულთ, რაოდენ მოულოდნელიც არ უნდა იყოს, თვით სტალინი და ბერია მიავიწყდათ.

ასეა, მაგიური ზემოქმედების ძალა აქვს პროპაგანდას, თუ მას ნიჭიერი და ენერგიული კაცი ეწევა.

დღემდე ამ სოფელს ღიმილით „ანარქისტთა სოფელს“ ეძახიან, ხოლო მისი მცხოვრებნი, განსაკუთრებული პოლიტიკური აქტიურობით გამოირჩევიან.

მე კი, ამ სოფელში თავს ყოველთვის კომფორტულად ვგრძნობდი და ოდის აივანზე გამოსული, სრულ კვიციზმში ჩაფლული, მერამდენედ ვფიქრობდი იმაზე, რომ ანარქიზმმა, ანარქისტული თავისუფლების იდეამ გამოიარა ამხელა პერიოდი - დაოსიზმიდან, ვიდრე თანამედროვე ქართულ სოფლამდე.

საუკუნეებგამოვლილი დღემდე ამ მიმე გზაზეა გამოკიდებული და მაინც ვერ ჰპოვა სიმშვიდე, ადამიანებისთვის ნამდვილი თავისუფლების მოპოვების განცდით მინიჭებული სიმშვიდე.

ვფიქრობდი იმაზეც, რომ, თუ ოდესმე ადამიანთა უმრავლესობა მას მხოლოდ თავისუფლების, სწორედ თავისუფლების თვალთ შეხედავდა მაშინ ადვილად ჩაწვდებოდა იმას, რამდენად ლამაზი და გრანდიოზული იყო კაცობრიობის განახლების ანარქიზმისეული იდეალი და იმასაც, თუ რამდენად თავისუფლად „სუნთქავდა“ მათეული „ინსტიტუცია“, რომელიც მათ თეორიულ დებულებებში ასე იყო ფორმულირებული:

ეს არის არასახელმწიფოებრივი საზოგადოებრივი თვითმართველობა, „თავისუფალ კომუნათა კავშირი“, რომლის ორგანიზაციულ საფუძველსაც ფედერაციული პრინციპი წარმოადგენს, ანუ ფედერაციულად შეკავშირებული თვითმართველი კომუნები, სადაც თანაარსებობის ერთადერთ დასაშვებ ფორმად მიჩნეულია მხოლოდ თავისუფალი შეთანხმება, ხელშეკრულებითი პრინციპი.

ან კიდევ: ესაა საზოგადოება, რომელიც დაფუძნებულია მისი წევრების ნების თავისუფალ შეთანხმებაზე, ანუ დამოუკიდებელი ინდივიდების თავისუფალ თანაარსებობაზე, მწარმოებლებს შორის თავისუფალ სოციალურ ხელშეკრულებაზე.

აი, თავისუფლება! არ ვიცი, რამდენად დაჰკრავს ყველაფერს ამას უტოპიის, განუხორციელებლობის ელფერი, მაგრამ თავისუფლებას მოწყურებული და თავისუფლებისთვის გაჩენილი ადამიანი, ვფიქრობ, ყველაფერს გაიღებდა თავისუფლების ასეთ „სასუფეველში“ მოსახვედრად. მით უფრო, როცა ანარქიზმის მამამთავრები აბსოლუტურად შესაძლებლად მიიჩნევდნენ მათი იდეალის ცხოვრებაში განხორციელებას, ხოლო მისი

რეალიზების მიზნით, დაუნდობელ ბრძოლას უცხადებდნენ ყველა სახისა და რანგის პოლიტიკურ დაწესებულებას, მათ შორის, პირველ რიგში, სახელმწიფოს, ზოგადად - ძალაუფლებას.

და ახლა, რატომღაც, მოულოდნელად ძველინდოელი ბრძენის გამონათქვამი გამახსენდა: „თუ დიდხას იდგები მდინარის ნაპირას, ის აუცილებლად გამორიყავს შენი მტრის გვამს“.

სახელმწიფოსთან წარმოებული ბრძოლის ადრე თუ გვიან წარმატებით დასრულებაში დარწმუნებული ანარქისტთა გვარის კიდევ ერთი წარმომადგენელი - ობერონ ჰერბერტი, თავისუფლების სენით შეპყრობილი ყველა ადამიანის გასაგონდა იქვე იმასაც აცხადებდა, რომ „ანარქია - ინდივიდის საკუთარ თავზე ბატონობააო!“

ხოლო, თუ ამ ფრაზას მისივე მხრიდან გაგრძელება ექნებოდა, ყველა შესაძლო შემთხვევაში ის ალბათ ასეთი უნდა ყოფილიყო: „განა, ამგვარი თავისუფლების პირობებში საჭიროა რაიმე სახის პოლიტიკური ინსტიტუცია?“

ჰო, ვფიქრობდი, ბევრ რამეზე ვფიქრობდი...

მაგიდაზე სიგარეტის დაჭმუჭნილი კოლოფი ეგდო. ინსტიტუტურად წამოვდექი, ირგვლივ მიმოვიხედე და მზერა თაროსკენ გავაპარე, თაროზე, არა თაროს თავზე მაღლა შემოდებულ სურათს ავხედე, იქედან ჩერქეზიშვილი მიღიმოდა...

მე თავისუფალი ვიყავი...

ჩერქეზიშვილი,

ჰო, ჩერქეზიშვილი...

ის კი, დასავლეთიდან ესტუმრა მშობლიურ საცხოვრისს და „საჩუქარიც“ ჩამოუტანა...

იმ კულტურულ-ანთროპოლოგიურ მოდელში, რომელსაც დეკარტის წყალობით და დეკარტის შემდგომ გონის კულტურა ეწოდა, სადაც ცივილიზაცია-პროგრასი დომინირებს, ამ სამყაროში გამოზრდილი, დასავლური პოლიტიკური პეიზაჟის პირმშო ჩერქეზიშვილი ახერხებს და ეროვნულ-პატრიოტულ ფალანგას უერთდება, ეროვნული ფიგურა ხდება.

ჰო, ის ინტელექტით, გონებით რაციონალისტია, ხოლო სულით, ინტუიციით იდენტობაზე, ისტორიულ-ტერიტორიულ ცნობიერებაზე ორიენტირებული.

და შეეძლოთ ეამაყათ თერგდალეულებს, რომ ამ „დასავლეთელმა“ ქართველმა მათ შემდეგ პირველმა აიტაცა ეროვნული ავტონომიის იდეა: „ყველა ხალხს და ერს აქვს უფლება დამოუკიდებლად მოქმედებისა, საკუთარი საზოგადო და საპარლამენტო დაწესებულებათა შემუშავებისა“... (ოქმები, 1904: 7)

ჩერქეზიშვილი 1907 წ-ის ივნისში ჰააგაში ჩატარებულ მსოფლიო სახელმწიფოთა მეორე კონფერენციაზე საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის ინიციატორი იყო და წერეთელთან ერთად კონფერენციაზე წარსადგენად მემორანდუმი შეადგინა.

მემორანდუმში ნათლად იყო ნაჩვენები, თუ როგორ ვერაგულად დაარღვია რუსეთმა 1783 წელს გეორგიევსკში დადებული მეგობრობის ხელშეკრულება და ითხოვდა ისტორიული უსამართლობის გამოსწორებას.

საქართველოს პეტიციას იმდენად შთაბეჭდილება მოუხდენია დამსწრე დელეგატებზე, რომ რუსეთის წარმომადგენელი პროფ. თეოდორ მარტენსიც „იძულებული გახდა ეღიარებინა, რომ საქართველოს რუსეთთან ნებაყოფლობით შეერთების ხელშეკრულება აქვსო“ (ჩერქეზიშვილი, 1907: 12).

ჩერქეზიშვილი ვერაფრით ეგუება იმ ისტორიულ უსამართლობას, რომელიც მეფის რუსეთმა გეორგიევსკის ტრაქტატის უხეში დარღვევით და საქართველოს დაპყრობით განახორციელა.

აი, როგორი სულისშემძვრელია მისი სიტყვები, როცა 1904 წლის აპრილში ქენევაში ჩატარებულ ქართველ რევოლუციონერთა კონფერენციაზე ის ანარქისტი მიწვეული იყო სოციალისტ-ფედერალისტთა მიმდინარეობის ინიციატივით.

ჩერქეზიშვილმა დელეგატებს შემდეგი სიტყვებით მიმართა: „როდესაც ამ კონფერენციაზე მომიწვიეს, ჩემს წინაშე აღიმართა კითხვა: კონფერენციაში მონაწილეობას მივიღებ, როგორც წევრი პარტიისა, თუ როგორც შვილი განსაზღვრულის ერისა, როგორც ანარქისტი თუ როგორც ქართველი? მე დავინახე, რომ ჩემი ადგილი მხოლოდ, ადგილი ქართველისა ჩემს თანამემამულეთა შორის“ [ოქმები ქართველ რევოლუციონერთა პირველი კონფერენციისა, 1904: 15].

ჩერქეზიშვილისთვის ქართველი ხალხის ეროვნული გათვიცნობიერებისთვის ბრძოლა, მისი სულიერი და ფიზიკური ძალების კონსოლიდაცია, საქართველოს ეროვნული თავისუფლება და დამოუკიდებლობა საციცოცხლო მნიშვნელობის აქტი იყო.

დიახ, ეროვნულ საკითხს მასთან განსაკუთრებული ადგილი უკავია.

და ახლა, ეს რაციონალისტი, გონებით „მოთამაშე“ პოლიტიკოსი, იროცა ირონალურ ქმედებას ჩაიდენს და რომანტიზმით „მთვრალ“ სამყაროში ყველაზე რაციონალისტურ იდეას - თავისუფლებას იქადაგებს.

და დასავლური თავისუფლებაც აქ დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის იდეასთან „შენათესავდება“.

დასავლური თავისუფლება და ქართული დამოუკიდებლობის იდეა...

და კონსესუსი?

და შედეგი?

„ნაციონალური ანარქიზმი?“

დიახ, რაციონალისტი ჩერქეზიშვილი ამ უნივერსალურ თეორიას ეროვნულობის „დაღს“ დაასვამს და ამ დროიდან ანარქიზმს ერთგვარი ეგზოტიკური ხიბლი დაჰკრავს.

ეს „ახალი“ იდეაა,

ეს „ახალი“ ანარქიზმია - „ქართული ანარქიზმი“.

ეს ჩერქეზიშვილის შემოქმედებაა.

ის აქ უპირობო დემიურგია.

და, თუ ოდესმე ანარქიზმი თავის მრავალფეროვან სპექტრში კიდევ ერთ ახალ, უცხო და „ვნებიან“ მიმდინარეობას შემოუშვებს „ნაციონალური ანარქიზმის“ სახით, მაშინ ამაში პირველობას ვერავინ წაართმევს.

ეს მისი ექსკლუზივი იქნება.

და მაშინ, შემეძლება იმის თქმა რომ ეს კაცი მინიმუმ ორ რაღაცაშია მსოფლიო მასშტაბით „დადანაშეულებული“, გნებავთ, „მხილებული“.

პირველი, მან ქართულ ანარქიზმს ეროვნულობა „შეაპარა“ და ქართული „ჩოხა-ახალუხი“ ჩააცვა...

და ამით მსოფლიო კოსმოპოლიტური ანარქიზმის თავისუფლების პოდიუმზე ეროვნული ბრენდით წარსდგა...

ეს ზაფხულის კოლექციას გავდა.

ამასთან, პირველმა შეიტანა ეჭვი კლასობრივი თეორიის კლასიკოსტა ორიგინალობაში და მათ პლაგიატში დასდო ბრალი.

ჰო, მან თვით მარკს-ენგელსის წინააღმდეგ გაილაშქრა.

ეს დიდი გალაშქრება იყო, გალაშქრება, რომელსაც უბრალო მოკვდავები ვერასოდეს ბედავენ საკუთარი ღმერთების წინააღმდეგ.

ჩერქეზიშვილმა ეს შეძლო და მარქსიზმის მომხრეებთან დუელში ჩაება - ინტელექტუალურ დუელში.

ფვიქრობ, მოიგო - დუელი მოიგო...

კი, ეს გასროლა იყო, გასროლა, რომელმაც წლების შემდეგ შედეგი გამოიღო.

და „სეზონიც“ გაიხსნა...

მე კი ჩერქეზიშვილი ამირანს მაგონებს, ამირანს რომელიც წავიდა ავტორიტეტის, არსებული წესრიგის წინააღმდეგ.

ის, თავისუფლებისთვის მებრძოლი რაციონალისტი, ღმერთს ცეცხლს მოჰპარავს და ადამიანებს ჩამოუტანს (ცეცხლი ცივილიზაციის პირველი ნიშანია).

და ჩერქეზიშვილიც მარქსიზმის ღმერთებს პლაგიატის ბოძზე გააკრავს - საქვეყნოდ გააკრავს და მშვიდად გააგრძელებს თავისუფლებისთვის ბრძოლას.

ჩერქეზიშვილი ამტკიცებს, რომ „მარქსისა და ენგელსის „კომუნისტური მანიფესტი“, როგორც თავისი არქიტექტონიკით, ასევე სახელმძღვანელო იდეებით, ვიქტორ კონსიდერანის „მანიფესტის“ მხოლოდ გამეორებაა, ანუ წარმოადგენს მის კომპილაციას.

მისი თქმით, მარქსისა და ენგელსის „კომუნისტურ მანიფესტში“ არ არის არც ერთი ორიგინალური აზრი, არამედ მანიფესტის თეორიული განზოგადებანი ცნობილი და მიღებული იყო 30-იანი, 40-იანი წლების ფრანგი სოციალისტებისა და ასევე მათთან ურთიერთობაში მყოფი გერმანელი ემიგრანტებისთვის“ (Черкезов, 1905: 162).

მერე კი, მერე დასავლურ პოლიტიკურ სამყაროს ამ თავისუფლებას „მოპარავს“ და მშობლიურ სამყაროს - ქართულ სამყაროს ჩამოუტანს...

და მე ვწერ კაცზე, ვინც ახალი რეალობა - ახალი იდეოლოგიური რეალობა შექმნა ქართულ პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

რეალობა კი ყველაზე დიდი პარადიგმაში „თავისუფლებაში“ გამოიხატა და ამაში ის უდაოდ ლიდერი იყო.

ჰო, თავისუფლების „ენა“ უნივერსალური ენაა და ანარქისტებთან ის თავისუფლების ყველაზე დიდი ხარისხით გამოირჩევა.

კი, ანარქისტული თავისუფლება თავისუფლების ცალკე კატეგორიაა და მე მას - „ეგოისტურ“ თავისუფლებასაც ვეძახი.

განსაკუთრებით - ინდივიდუალისტური ანარქიზმი...

და ახლა ეს დასავლურ ინტელექტში „განზანული“, მაგრამ მაინც რაციონალიზმ-რომანტიზმის ზღვარზე „მოთამაშე“ იდეოლოგი ჩათვლის, რომ დამოუკიდებლობა დაკარგული და კოლონიური ჩაგვრის ქვეშ მყოფი ხალხისთვის თავისუფლება - პიროვნულიც და სახელმწიფოებრივიც, ნამდვილად პასუხობდა ქართველი კაცის თავისუფლებისმოყვარე ბუნებას.

მთლიანობაში, ჩერქეზიშვილი - ევროპული კულტურისა და პოლიტიკური აზრის წარმომადგენელი ინსტიტუტის დონეზე ხვდება იმას, თუ რამდენად „ახლობელია“ ანარქიზმი ქართული ფსიქოტიპისთვის.

ანუ რამდენად პოპულარული გახდებოდა ანარქიზმი ქართულ საზოგადოებაში.

ჩერქეზიშვილი აქ, როგორც ანარქისტი უკომპრომისოა და გადაწყვეტილებას თავისუფლების სასარგებლოდ იღებს.

და ეს იმიტომ, რომ მან, გენეტიკურად ქართველმა კარგად იცის:

ქართული კულტურა შეიცავს ერთ ისეთ თვისებას, რომელიც ახლოსაა ანარქიულთან, ანუ ის ანარქიზმის მსგავსად არაა მიდრეკილი კომპრომისებისადმი.

რაც შეეხება ინდივიდუალიზმის ფაქტორს, ჩერქეზიშვილს არ გაუჭირდებოდა იმის გააზრება, რომ თავისუფლებისმოყვარე ქართული ბუნება ნამდვილად გამოირჩევა თავისი წევრების ინდივიდუალიზმით, რაც ანარქისტული მოძღვრების ერთ-ერთი უმთავრესი პოსტულატია.

მაგრამ, მთელ ამ „დრამაში“ - ჩერქეზიშვილისეულ ანარქისტულ დრამაში, ყველაზე რომანტიკული ის განცდაა, რომ ის - მრწამსით ანარქისტი, რაციონალისტი ეროვნულ იდეას ეთაყვანება და მას საჭირო მომენტში მოქმედებაში მოიყვანს.

მისეული ნაციონალური იდეა კი ქვეყნის დამოუკიდებლობაზე გადიოდა და ეს მისი „კოზირი“ იყო - კოზირი მოსახლეობაში პოპულარობის მოსახვეჭად.

და ისიც, ევროპულ-ქართველი პოლიტიკოსი ეროვნული აუდიტორიის წინაშე ორი ძირითადი პარადიგმით, ევროპულ-ქართული პარადიგმით - თავისუფლება და ეროვნული იდეა წარსდგება.

თავისუფლებას პლიუს ეროვნულობა და ის უკვე ხალხში იყო.

არადა, ის საქართველოში ჩამოვიდა არა ეროვნულობის, პატრიოტული განცდების სააგიტაციოდ, არამედ სწორედ ანარქიზმის პოპულარიზაციისთვის.

ის კი...

სხვა საკითხია მას აქ რა მდგომარეობა დახვდა.

ვფიქრობ, რომ ამ დროს მასში ეროვნულობის განცდას ამძაფრებს არა მხოლოდ მისი, როგორც ქართველის, არამედ ასევე, როგორც დასავლეთელი პოლიტიკოსის დამოკიდებულებაც რუსეთის იმპერიისადმი.

ჰო, მის პატრიოტულ ვნებებში აშკარად იკითხება დასავლეთელი პოლიტიკოსის ალერგია რუსებისადმი.

დიახ, ეს იყო კაცი ორი სამყაროდან - რაციონალური და რომანტიკული სამყაროდან.

და მას ორივე სამყარო უყვარდა.

ერთი მას ინტელექტით, რაციონალიზმით, აზროვნებით კვებავდა, მეორე კი მასში ემოციებს, ვნებებს, განცდებს, ნოსტალგიებს აღძრავდა.

ერთმა ის თავისუფალ ინდივიდად ჩამოაყალიბა და იდოლოგიაში „შეუშვა“, მეორე კი - ტრადიციებს, ფესვებს ახსენებდა და დაკარგულ დამოუკიდებლობაზე ბრძოლისთვის აღანთებდა.

კი, ის ევროპელი იყო თავისი აზროვნებით და ქართველი განცდებით, მაგრამ ორივე სამყაროში ერთ დიდ თამაშს - თავისუფლების თამაშს ითამაშებს...

ეს ქართულ-ბრიტანული ისტორიაა.

ეს თავისუფლების ისტორიაა.

და - ჩემი ისტორიაც...

პანორამული ხედვა და სამყარო შენს მოლოდინშია.

რამდენჯერაც მას შევხედე, იმდენჯერ დავწერე, თავისუფლებაზე დავწერე. და ახლა მეშინია - მათი მეშინია...

ჩვენ ვცხოვრობთ ამ სამყაროში,

ჩვენ ვქმნით ამ სამყაროში და ვემზადებით მარადისობაში გადასასვლელად.

და ამ გადასვლაში ვიტალური, ჰედონიკური ვნებები არ „მუშაობენ“.

ჰიპოსტასი კი, ჰიპოსტასი - სადღაც შუაში „გაიჭედა“.

ჰო, მე ეპოქის წამყვან თემებს „ვეთამაშები“.

და მერე,

და მერე - ჰეგელთან და ნიცშესთან ერთად პანესთეტიკურ კოსმოსზე ვმსჯელობ...

ეს თავისუფლებაში დარჩენაა,

ეს თავისუფლებისთვის ხარკის გადახდაა,

ეს ინტელექტით „თამაშია“, ოღონდ ვნებიანი თამაში და ამ თამაშში მაკვირდებიან - ანარქისტები მაკვირდებიან...

ჩერქეზიშვილი ილიმის.

მე თავისუფალი ვარ.

დიახ, ანარქიზმი თავისუფლების თეორიაა...

თავისუფლება კი, თავისუფლება ყველაზე ძვირადღირებული ბრენდია.

და მისი ფასი იციან - თავისუფალმა ადამიანებმა იციან.

ასეა - ანარქისტებმა იციან!

დასკვნა

ანარქიზმის, როგორც მსოფლმხედველობის შესწავლისთვის, როგორც ჩემეული მოსაზრებები, ასევე გამოყენებული წყაროები გარკვეული მნიშვნელობის მატარებელია. აქ გამოთქმული აზრები და შეხედულებები უფრო მეტი სიცხადით წარმოაჩენენ ამ „ეგზოტიკური“ მიმდინარეობის ბუნებას და ხასიათს.

აღარაფერს ვამბობთ იმ წინააღმდეგობებზე, რაც ამ მიმდინარეობის ასევე განუყოფელი ნაწილია.

ჩერქეზიშვილი კი, ჩერქეზიშვილი...

ჰო, ის ქართველი იყო...

დამოწმებული წყაროები და ლიტერატურა:

okmebi kartvel revolutsionerta pirveli konperentsiisa. (1904). zheneva. (ოქმები ქართველ რევოლუციონერთა პირველი კონფერენციისა. (1904). ჟენევა.)

cherkezishvili, v. (1918). sakartvelos petitsia saertashoriso konperentsiisadmi haagashi. (zhurnali "*promete*". № 1. (ჩერქეზიშვილი, ვ. (1907). საქართველოს პეტიცია საერთაშორისო კონფერენციისადმი ჰააგაში. ჟურნალი „*პრომეთე*“. №1).

Cherkeзов, V. (1905). *Doktrini marksizma. Nauka li eto? Vipusk vtoroi.* (Черкезов, В. (1905). *Доктрины марксизма. Наука ли это?. выпуск второй.*)